BOEKBESPREKING

Over de verspreiding in België van de naaktslakken van het genus Deroceras Rafinesque, 1820 (Mollusca, Gastropoda, Agriolimacidae, door J.L. van Goethem, J.J. de Wilde & R. Marquet. Studiedocumenten van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen Nr 14, Brussel, 1984. 45 blz.

Lijst van niet-mariene mollusken van België, door J.L. van Goethem. Studiedocumenten van het KBIN Nr 16, Brussel, 1984. 35 blz.

Na het eerste studiedocument over Boettgerilla pallens (zie CB 216, p. 1460) zijn nu wederom twee nummers in deze serie verschenen, die over mollusken handelen.

Nr 14 behandelt de soorten van het geslacht Deroceras. Het boekje bevat korte beschrijvingen met schema's van het geslachtsapparaat en fraaie habitustekeningen van de vier Belgische soorten, enige wetenswaardigheden over de oecologie en een enorme hoeveelheid verspreidingskaarten (74!), voorzien van een 10 km UTM-grid. Het merendeel van deze kaarten vergelijkt over de periode 1972-1983 jaarlijks de vondsten

van de diverse soorten met een kaart waarop alle landslakkenvondsten over dat jaar staan, hetgeen ook in een percentage wordt weergegeven. Vergelijkt men de uitgangskaart (vóór 1972) met de cumulatieve kaart voor elke soort, dan valt vooral de enorme toename op van D. caruanae (= D. panormitanum). Dit blijkt niet uit de jaarkaarten, daar elk jaar een ander deel van België werd bemonsterd. Veel extra informatie bieden deze m.i. dan ook niet. Verder blijkt D. reticulatum in vrijwel ieder UTM-hok voor te komen. D. laeve is in iets meer dan de helft van alle UTM-hokken aangetroffen. D. agreste is erg zeldzaam en is na 1976 niet meer gevonden. Per soort wordt ook een 'densiteits'-kaart gegeven, die voor elk UTM-hok het aantal vondsten binnen dat hok weergeeft.

Vooral interessant zijn de oecologische gegevens over het biotoop van de soorten. Erg groot zijn deze verschillen overigens niet, met name de biotopen van D. reticulatum en D. agreste zijn vrijwel identiek, hooguit is D. reticulatum nóg minder kieskeurig in zijn biotoopkeuze.

De auteurs reppen met geen woord over D. lothari sensu Falkner, 1981. Deze weinig bekende soort lijkt zeer sterk op D. reticulatum en zou gezien haar verspreiding in Duitsland best ook in België (en Nederland!) kunnen voorkomen.

Al met al een imposant stuk werk, wat illustreert dat onze zuiderburen een stuk verder zijn op de lange weg naar een serieuze verspreidingsatlas.

Studiedocument Nr 16 geeft een systematische lijst van alle niet-mariene molluskentaxa, die in België voorkomen of zouden kunnen voorkomen, voorzien van codes om opslag van gegevens in een computer mogelijk te maken, en is dus in opzet vergelijkbaar met de Nederlandse lijst van Janssen (1975). Tot mijn verbazing wordt noch aan deze lijst, noch aan het landslakkenboek van Gittenberger, Backhuys & Ripken gerefereerd. In totaal worden 159 land- en zoetwatermollusken als zeker in België voorkomend aangegeven, met daarnaast ongenummerd een groot aantal soorten, die òf lang geleden eens gemeld zijn òf er gezien hun verspreiding zouden kunnen voorkomen. Een groot aantal kritische opmerkingen aangaande nomenclatuur, systematiek en verspreiding maken deze lijst waardevol als discussiestuk. Van veel soorten wordt een Nederlandse naam gegeven of een nieuwe voorgesteld.

Nog een paar opmerkingen t.a.v. de lijst:
Nr 8. Hydrobia (Hydrobia) stagnorum (Gmelin, 1790). Als synoniem wordt H. ventrosa (Montagu) opgevoerd. Dit zijn echter twee verschillende soorten (zie Bank et al., 1979), die blijkens anatomisch onderzoek zelfs in aparte genera thuishoren (Bank & Butot, in druk). In België komt zeker H. ventrosa voor. Of ook H. stagnorum voorkomt behoeft nader onderzoek.
Discus ruderatus (Ferussac) zou volgens de lijst verwacht kunnen worden in België. Deze soort is inmiddels te Rochefort, prov. Namen gevonden (Dekker, 1984). De determinatie is door andere malacologen bevestigd.

Beide boekjes zijn te bestellen bij het Vermogen van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, B-1040 Brussel, door het vereiste bedrag over te maken op giro 000-0091681-16. Prijs Nr 14: 60 Bf, Nr 16: 40 Bf, plus verzendkosten voor één of twee exemplaren, 20 Bf.

LITERATUUR

BANK, R.A., L.J.M. BUTOT & E. GITTENBERGER, 1979. On the identity of Helix stagnorum Gmelin, 1791 and Turbo ventrosus Montagu, 1803 (Prosobranchia, Hydrobiidae).- Basteria 43: 51-60.

BANK, R.A. & L.J.M. BUTOT, in druk. Some more data on Hydrobia ventrosa (Montagu, 1803) and 'Hydrobia' stagnorum (Gmelin, 1791) with remarks on the genus Semisalsa Radoman, 1974 (Gastropoda, Prosobranchia).- Malak. Abhandl. Dresen 10.

DEKKER, N., 1984. Discus ruderatus gesignaleerd in België.- CB der NMV 217: 1511-1512.

FALKNER, G., 1981. Vier bemerkenswerte kulturfolgende Schnecken-arten in Hildesheim-Ochtersum.- Mitt. Zool. Ges. Braunau 3: 391-396.

JANSSEN, A.W., 1975. Systematische lijst van Nederlandse recente en fossiele mollusken.- Meded. Werkgr. Tert. Kwart. Geol. 12: 115.170.

A.J. de Winter